

МЕДИЦИНСКА ШКОЛА

БАЊАЛУКА

СТРУЧНИ РАД

ТЕМА: ***ЦАР ДУШАН У ИСТОРИЈИ И СРПСКОЈ НАРОДНОЈ ПЈЕСМИ***

НАСТАВНИК: САЊА ЂУРИЋ

БАЊА ЛУКА, 2012. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
I ПЕРИОД ВЛАДАВИНЕ ЦАРА ДУШАНА	4-11
II АНАЛИЗА ПЈЕСМЕ „ ЖЕНИДБА ДУШАНОВА “	12-18
ЛИТЕРАТУРА	19

УВОД

Народна књижевност је веома богата народним пјесмама, које су преносиле све оно што представља духовно богатство једног народа. Кроз народне пјесме сазнајемо о народним обичајима, о животу предака и њиховој потреби да неким основним емоцијама искажу љубав, мржњу, жељу, хтијења и стремљења ка остварењу бољег, као и припадност одређеној цивилизацији, култури, вјери, народу. У сваком народу биљежимо народно пјевање, јер то је, заправо, и био глас народа кроз вијекове. У српској књижевности, сходно већ установљеној подјели народне књижевности и народне поезије, као њеног великог дијела, посматрајући је кроз циклусе и периоде стварања, издвајамо наше опредељење за тумачење преткосовског циклуса пјесама, са акцентом на пјесме о цару Душану и његовом царству.

Рад смо подијелили према историјском и умјетничком стваралаштву, а односи се на личност цара Душана у историји и народној пјесми, као што и сама тема носи наслов – ***Цар Душан у историји и српској народној пјесми.***

Покушаћемо да објаснимо кроз семантичку анализу, по принципу градације кључне мотиве и важна историјска збивања, која су утицала на ток стваралаштва датих пјесама, као и на драматичност и експресивност, која свакој пјесми даје битну конотацију у смислу народног израза и емотивности.

Наше тумачење ће се највише задржати на пјесми „Женидба Душанова“, која се сматра и најважнијом у епској народној поезији насталој у периоду о догађајима прије догађаја, који је обухватио Косовски циклус.

I ПЕРИОД ВЛАДАВИНЕ ЦАРА ДУШАНА

Србија достиже врхунац моћи у Душаново вријеме. Његово присуство на челу државе било је значајно и околним владарима, јер у то вријеме Бугарска очекује његову помоћ, Византија вапи за помоћ, Млеци траже пријатељство. Период његове владавине је и период великих владара у свим сусједним земљама.

Веома је интересантан Душанов живот. Његови први, младалачки дани, у вези су са Цариградом, прогонством и животом са оцем у заточеништву, што му касније постаје гнусно и ствара у њему отпор и примјесе огорчености према тој средини. Рођен је око 1308. године, у Цариграду је живио од 1314-1320. и имао је довољно времена да у потпуности упозна живот тамошњих људи, њихова интересовања, начин размишљања. Повратком у Србију 1322. године постаје „млади краљ“. Први војнички поход, у којем је Душан показао способности је сукоб са баном Степаном, 1329.године.

Али, кренимо редом у историјском прегледу. Краљ Стефан (Урош III) славан је нарочито по својој задужбини, манастиру Дечанима, недалеко од Пећи, по коме је добио и своје име Стеван Дечански. Али, краљ Стефан (отац Душанов), није дочекао довршавање те велелепне грађевине. Имао је веома тешку младост, па су тако тешки били и посљедњи дани његовог живота. Сматра се да је он најтрагичнија личност династије Немањића, који је највећи дио свог живота провео у болу и тузи. Наиме, још као дјечак био је талац у Татарима, на понижавајући начин остао без мајке, гоњен од стране оца, дат на осљепљење, свргнут с власти од сина, а можда и уморен од противника. Наставак његових мука, за које историја не зна са сигурношћу колико су изазване његовом вољом, свакако, посљедњи је сукоб са сином Душаном. Настављач списка архиепископа Данила казује без устручавања, да Стефан, отац, „ненавист диже на свог сина „. Та контроверзна дешавања између оца и сина само су почетак каснијих дешавања, која прате Душана кроз цио период владавине. Знамо да су водили рат један против другог, 1330. године, тражећи чак и помоћ Дубровчана. Историја каже, да су се послје извјесних преговора успјели измирити, али да су између њих остале страшне клетве.

С Душаном је стара српска држава достигла врхунац своје моћи. Постаје царевина и прва сила на југоистоку Европе. Упоредо са царством настаје и патријаршија, највиши степен црквене власти. Историјско становиште је да је Душан радио онако како је одговарало схватањима његовог времена. Он је наставио започето дјело. Шта је то успјех по мјерилима тадашњих схватања? То је, наравно, број освојених територија и њихова величина.

Да се Душан трудио да његово дјело остане запамћено и вриједно, потврђује и „Законик“, један од најдрагоцјенијих културних споменика средњовјековне Србије. У уводној ријечи **Законику** он каже, како је одлучио да постане цар, приближивши се начелима и канонима православне цркве, православној вјери са свим људима. Да би дјеловао, радио и учврстио државу по законима, одлучује да настави тим путем и као први помак у том смјеру јавља се у току његовог боравка на Св. Гори, српски превод најновијег и најбољег византијског правног зборника, тзв. **Синтагме**, јеромонаха Матије Властара, написане у Солуну, 1335. године. Душан је свој **Законик** прогласио 21. маја 1349. године у Скопљу, након дужег проучавања и припремања.

Србија је, за вријеме Душана, била сталешка земља. Племство и свештенство је живјело у повлашћеном положају, потом слиједе занатлије и трговци, па себри (углавном слободан сељак и заступник „меропх“). Душановим законом је постигнуто да Србија постане правна монархија.

Србија је за вријеме Душана доживјела највећи процват, велику надмоћ, али постоји једна епизода из његовог живота, који је засјенила успјехе славног вође. Наиме, брак са краљицом Јеленом није дао потомство. Године 1336. вођена је велика „битка“ о разводу њиховог брака. Према историјским подацима, Душан је водио преговоре са аустријским војводом Отоном о женидби његове синовике Јелисавете.

Извори кажу да се млада Јелисавета, сазнавши за паклени план о проводацисању за неког „варварина“ из варварске земље, разбољела и умрла. Занимљиво је објашњење великог српског историчара Владимира Ћоровића о рађању потомка, сина Душановог, гдје наводи сљедеће:

„Кад је краљица Јелена била обавештена о тим плановима Душановим, она се пожурила да роди, и да тако умири Душана. И доиста, у зиму 1336. године

или почетком 1337. Јелена је, на сумњив начин, добила свог јединог сина Уроша и тако учврстила свој положај на двору.“¹

Да би се обележио врхунац моћи Српске државе, морао се обавити свечани чин крунисања Душана за цара. Крунисање је извршено у Скопљу, на Васкрс, 16. априла 1346. године, када је свечано проглашен Душан за цара, а његов син Урош² за краља. Чувена је и изјава цара Душана да му је Богородица помогла да „ краљује великим и славним градовима грчким и да буде наставник великим и светим царевима грчким “.³

Није јасно на које личности се Душан ослањао у првим годинама своје владавине. Вјероватно су међу њима важну улогу задржали они, који су му помогли да дође на власт. Међитим, већ у првим годинама владавине Душан је био суочен са побуном племства. Војвода Богоје се дигао против Душана на територији Зете. Побуна је убрзо угушена. Претпоставља се да је побуна избила јер су Богоје и њему блиски великаши мислили да нису довољно награђени за своју помоћ, коју су пружили Душану приликом доласка на власт. Након решавања територијалних питања, уследила су решавања финансијских спорова између српског краља и Дубровника. Српско-дубровачки финансијски интереси су се умногоме преплитали и обје стране су зависиле од њих. Дубровачки подаци показују да је Душан имао финансијских тешкоћа у првим годинама своје владавине. Иако се Повељом, коју је издао Дубровнику обавезао да неће одузимати робу дубровачким трговцима, који би се затекли на територији Србије, Душан је то ипак веома често чинио када би му новац био преко потребан. Дугове није порицао, али је обично одуговлачио с њиховом исплатом. Године 1349. Душан је регулисао ова дуговања тако што је уступио Дубровнику наплату царине у Зети, Светом Срђу и Призрену на рок од три године.

Превирања у Византији дала су Душану прилику да обнови своју освајачку политику. Цар Андроник III Палеолог преминуо је 15. јуна 1341. године. Његов легални наследник био је Јован V Палеолог. Пошто је престолонаследник био веома млад поставило се питање регентства, а

¹ Владимир Ћоровић; Историја српског народа 1; Београд 1997; Ars libri; стр.364.

² Урош, син цара Душана, познат у историји као Урош нејаки, није био ни изблиза мудар, нити добар војсковођа као његов отац. Може се рећи да је разочарање свега онога што је било очекивано.

³ Владимир Ћоровић; Историја српског народа 1; Београд 1997; Ars libri; стр.376.

највероватнији кандидат за ово мјесто био је Јован Кантакузин, један од најзначајнијих сарадника преминулог цара. Противник оваквом рјешењу била је царица Ана Савојска. Првих дана октобра 1341. године Алексије Апокавк, један од најзначајнијих присталица Ане Савојске, искористио је Кантакузинов одлазак из Цариграда да се обрачуна с његовом присталицама. Дана 26. октобра 1341. Кантакузин је такође отворено изразио своје непријатељство тако што се у Дидимотици прогласио за цара. Стефан Душан је на промену у Цариграду реаговао тако што је почео са припремама за нове походе. Забележено је да је куповао оружје у Млецима 1341. који су такође дозволили пролаз Душанових 300 најамника преко територија Млетачке републике. Душанов поход забележио је Јован Кантакузин. По њему је Душан, сазнавши за смрт византијског цара, напао део Македоније који је још увек био под византијском влашћу, прошао је поред Солуна и стигао до села Крићани. Јован Кантакузин је тада послао Душану посланике и ранији мир је био обновљен.⁴

„Душан је у јесен 1344. боравио у југоисточној Македонији, а почетком зиме вратио се у Србију. Вероватно је целу зиму провео у Србији у припремама за одлазак на пролеће у југоисточну Македонију одакле је могао да прати дешавања у суседној Тракији где се одигравала завршна фаза византијског грађанског рата. Привучен понудама цариградског регентства, убрзо се и војвода Момчило окренуо против Кантакузина и почео је нападати Кантакузинове поседе у Тракији. У касно пролеће 1345, емир Умур је са 20.000 коњаника прешао у Тракију где се придружио Јавану Кантакузину и Дидимотици. Заједничким снагама, прво су 7. јуна 1345. године потукли војводу Момчила у бици код Перитеориона у којој је Момчило и погинуо. Четири дана касније, 11. јуна 1345, у Цариграду је био убијен велики Кантакузинов непријатељ, Алексије Апокавк. Јован Кантакузин каже да ми је следећи циљ био Душан који је опседао град Сер и довео га у веома тешку позицију“.⁵

Неки записи Нићифор Григора о Душановом царском крунисању свједоче следеће:

⁴ Б. Ферјанчић, С. Ћирковић, 2005. година, стр. 83-86.

⁵ Б. Ферјанчић, С. Ћирковић, 2005. година, стр. 142.

Због тога Краљ, осећајући се јачим и испунивши се највећом охолошћу—јер мислио је да ништа што је од Византа остало под Ромејима неће одолети његовој сили и владарској власти—прогласи се царем Ромеја и варварски живот замени ромејским обичајима, па се јавно служио владарском капом и сјајним одеждама, које приличе тој великој части и служи се и до данас. А отада је са сином поделио читаву државу: њему [сину] уступио је да по трибалским обичајима влада [земљом] од Јонског Залива и реке Дунава до Скопља, ..., а себи [узе] одатле [тј од Скопља] ромејске земље и градовепрема уобичајеном ромејском начину живота до пролаза код кланаца Христовоља.⁶

Морамо да напоменемо и велику благонаклоност цареву према цркви, преко које је желио да загосподари грчким свештенством и монашком братијом. Нарочито је полагао на светогорске монахе, најутицајнији духовни центар тадашње Македоније. Отишавши да обиђе тамошње манастире, Душан је поклекнуо пред великом упорношћу и осорношћу своје супруге Јелене, која га је измолила да је поведе са собом, прекршивши тако старо свето правило Свете Горе, да на њу не смије да крочи женска нога. Много је момената из живота цара Душана који су, проткани његовим успјесима, указали на велику историјску личност праћену великим интригама, породичним перипетијама, војничким успјесима и многим другим околностима из тадашњег времена. Створен је одређени суд о његовим успјесима и дјелу, а све то из неке новије перспективе и на другачији начин. Он је личност, која је одговорила свим захтјевима тадашњег времена. Напомене ради, величина и мјерило успјеха, огледали су се у броју освојених територија, а то је остало све до X IX. вијека. То је било у служби крајњег подаништва, па су и сва друга схватања била усмјерена ка истим системима вриједности.

Након Душанове смрти Јелена се замонашила и постала монахиња Јелисавета.

Као сва остала велика дјела и његово дјело завршава трагично. Цар Душан је умро јако млад и није успио да уради све што је организовао и започео. Душан умире са педесет година, а као насљедник остаје његов син Урош са непуних деветнаест, недорастао крупним подухватима и владарској

⁶ Византијски извори VI, стр.265-266.

вјештини. Као што историјски списи наводе „ није био ни добар војник, ни мудар државник, ни вешт тактичар ".⁷ За Душаново вријеме није могло доћи до неког одвајања у Србији или до подјеле, али његовом смрћу се јавља и таква тежња, а посебно појавом његовог полубрата Симеона. Сва потоња дешавања водила су неизбјежном раздору, уплитању многих и ратовању за престо. Смрћу цара Душана нестало је и једно велико царство, о којем историја свједочи као о највећем успону Србије и најјачој владавини и царевању.

„О последњим данима живота цара Душана мало шта је познато. Преминуо је у недељу 20. децембра 1355. године. Сахрањен је у својој задужбини манастиру Светих арханђела недалеко од Призрена. Мавро Орбин, дубровачки историчар, каже да је Душан умро у месту Дјаволотопи у Романији, али наводи и казивања да је Душан умро у Неродимљу. Јаков Лукаревић наводи да је Душан умро у месту Диполи у Тракији крећући у нов поход против Византије. Икономидис претпоставља да је пред крај владавине и живота Стефана Душана дошло до новог сукоба између Србије и Византије који је по свој прилици трајао до 1363. године“.⁸

О цару Стефану Душану Јаков Игњатовић каже следеће:

„У исто време кад је Душан у својој слави блистао владао је у Угарској велики Лајош, а у Чешкој Карло Четврти. Душан, Лајош и Карло Четврти били су у оно доба најсилнији владатељи у Европи. Србин је имао у средини четрнаестог стољећа тако великог владатеља да се у читавој Европи тек њи двоје с њим успоредити могли“.

Обнова Душановог царства стећи ће своје мјесто и у политичким програмима Кнежевине Србије са Начертанијем Илије Гарашанина. У многим круговима Срба како у Кнежевини Србији тако и у турском и аустријском царству обнова Српског царства сматрана је за највиши циљ српске политике.

⁷ Владимир Ђоровић; Историја српског народа 1; Београд 1997; Ars libri; стр.414.

⁸ Доказ за то му је пре свега запис Јована Кантакузина о мисији васељенског патријарха Калиста у Серу 1363. године који је ту и преминуо. Он је требало да преговара са царицом Јеленом јер су њих двоје били у међусобном непријатељству још док је Душан био жив.

српски цар

Душан Силни, први српски цар, фреска из манастира Лесново (Македонија).

Лични подаци

Датум рођења	око 1308.
--------------	-----------

Мјесто рођења	Зета
---------------	------

Датум смрти 20. децембар 1355.

Династија

Немањићи

Владавина

Претходник Стефан Урош III Дечански

Датум и мјесто крунисања за краља: 8. септембар 1331, Сврчин

за цара:16. април 1346,Скопље

Период владавине

(1331—1355)

Насљедник

Стефан Урош V

Породица

Отац

Стефан Урош III Дечански

Мајка

Теодора од Бугарске

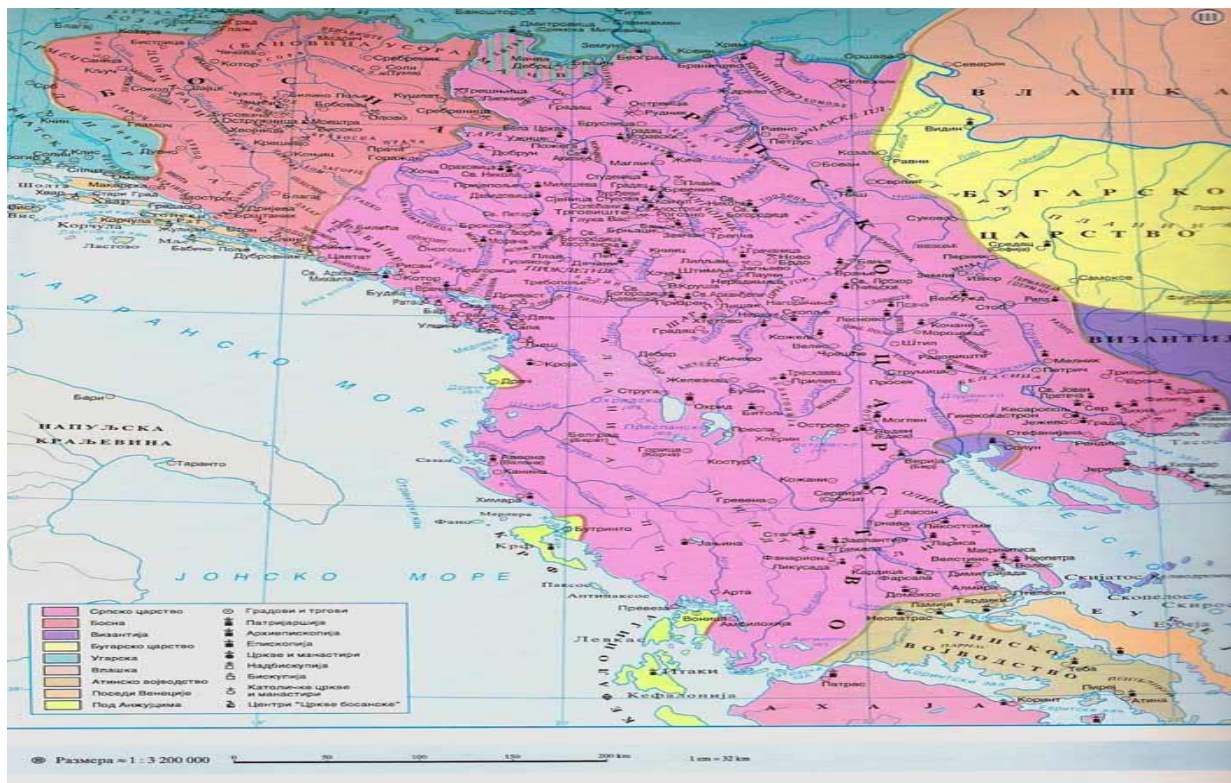
Супруге

Јелена, бугарска принцеза

Дјеца

Стефан Урош V, можда ћерка непознатог

имена

II АНАЛИЗА ПЈЕСМЕ „ЖЕНИДБА ДУШАНОВА“

Пјесма „ Женидба Душанова“ састоји се из 690 стихова, који описују један велики народни обичај, за који је, као главна личност одабрана велика историјска личност – цар Душан. Историја биљежи, у овој пјесми, лик српског великана под именом *Стјепан*, јер је његово пуно име Стефан Урош IV Душан. За окосницу епског догађаја узет је одлазак у Леђан, Латинима, *прошња дјевојке и женидба*, али и низ перипетија без којих је неизбежна радња епске пјесме. Догађај, којим започиње епско приповиједање, мотив је прошње, који говори о далекој дјевојци, из далеког града Леђана, по имену Роксанда(историјски измишљен лик). Цар шаље Тодора везира да уговори свадбу, јер је дјевојка већ испрошена. Поступак градације тече од момента Тодоровог одласка, јер треба да уради неколико ствари:

“...да ми с њиме свадбу уговориш:

када ћемо поћи по ђевојку

колико ли повести сватова;

да ми видиш Роксанду ђевојку:

може л' бити за цара царица

може л' бити свој земљи госпођа;

да је видиш и да је прстенујеш. “

Видимо из ових стихова да три ствари мора Тодор да уради: да уговори свадбу, када ће поћи, колико ће повести сватова, док у другом случају након што види дјевојку мора да: процијени да ли је за царицу, да ли може да буде госпођа и да јој да прстен. Број три као један од бројева у народној епској пјесми стереотип је и за бајковито приповиједање које, такође, обилује градирањем радње и најчешће у хиперболи или алегорији.

Постоје два кључна момента за разумијевање у овој пјесми, а то су сљедећи :

1. Ко је Роксанда?

Јелена, Јелисавета, Роксанда, Јевдокија?

Иларион Руварац је нашао један спис са Хиландара на којем је писало: „Представи се царица, српска Јелисавета.“

Исто тако Јелену зове Јован Палеолог, који у једном писму каже за Јелену: „Јелисавета краљица, која је по смрти мужевљевој пребивала у Серу“.⁹ Јелену извори називају : „Царица монахиња Јевдокија“ (у Дечанима, Беочину). Јелену, тамошњи поменик зове: „благочестива царица монахиња Јевгенија.“ Дилему око правог Јелениног назива у пјесми, може констатовати тако што ћемо прихватити чињеницу да је за српску историју Душанова жена – Јелена.

2. Ко су латини, старе варалице?

Из ове пјесме сазнајемо да нису Срби старим варалицама сматрали само латине -Млечане, него и Византинце, Грке и Бугаре. Ово је врло важан детаљ за тумачење „Женидбе“.

Па, имамо и одговор на питање зашто народни пјевач није смио назвати Грке старим варалицама, него " латинима “? И одговор који даје историја – због царице Јелене Душанове која је била Бугарка. А, то нам све опет говори да је пјесма настала или за вријеме живота царице Јелене, вјероватно још и за Душанова живота, или док је култ Душана био веома јак.

3. Ко је краљ Мијајло?

У народној пјесми појам „ краљ Мијајло“¹⁰ се односи на бугарског краља Михајла Шишмана.

Историјски гледано, цар Душан није ишао са сватовима по дјевојку, већ су то учинили његови вјерни пријатељи деспот Оливер и Данило Други, Дечански. Непоткупљиви, прави пријатељи. Они су испросили дјевојку Јелену, сестру бугарског краља Мијајла, и уговорили вјенчање.

⁹ Византија није признавала Душана за цара, зато је у овом извору Јелена краљица.

¹⁰ О краљу Мијајлу писала је Снежана Самарџија у дјелу- „ Антологија епских народних песама“, Политика, Народна књига, 2005. година.

Као што на почетку, након експозиције, обично долази до проблемске ситуације, тако и у овој пјесми проблем је дат одмах на почетку. Проблем чине сватови, међу којима не смије да се нађу сестрићи Војиновићи, Вукашин и Петрашин. Прстеновање дјевојке, такође, представља проблем, јер је изведоше по мраку, али народна пјесма свједочи о сналажљивости и довитљивости храброг Тодора, који расипа злато и бисере и од тог сјаја угледа љепоту Роксандину. У пјесми је *алегорично* приказан тај одраз љепоте:

„...Кад то виђе Тодоре везире,
Он извади од злата прстење
са бисером и драгим камењем:
разасја се соба од камења;
така му се учини ђевојка,
да је љепша од бијеле виле.“

Браћа Војиновићи су приказани у пјесми као разбојници, непожељни и непримјерени догађају, њих се цар Душан стиди и не размишља уопште да их поведе. Један од мотива који се уводи у пјесму, без којег је незамислива народна пјесма или приповијетке, свакако је и *мотив клетве*. Клетва је дио народног бајања и комуницирања, па се у пјесми уводи и као оправдање за неке поступке. Војиновићи куну оне који их облатише пред ујаком, па је њима забрањено да иду у свадбу, у Латине. Тако се проналази свака, па и најмања повезаност издаје и мотива за тако нешто, јер то јунак не би дозволио. Војиновићи не издају родбину, они дају живот за брата својега, али ипак остаје запитаност - „Што л' се ујак на нас расрдио“?

...Кад су били испод Вучитрна
Гледала их два Војиновића,
Међу собом млади говорили:

„Што л' се ујак на нас расрдио,
те нас не шће звати у сватове?
„Неко нас је њему опаднуо,
„ С њега живо месо отпадало!“

Милош из пјесме „ Женидба Душанова „ је неисторијаки лик, а помиње се као „ млађано бугарче“.

У „ Женидби Душановој“ понављају се ријечи, које означавају најважније тренутке клеветничке ријечи латинског краља о Војиновићима, а које су важне због обиљежја основног заплета у пјесми. То је пријетећа вика Латинчета са града, које позива на савладавање препрека и на Милошеву питања да ли је слободно да учини нешто, што је у градацијском низу одлично и приказано, а илуструје пораст цареве наклоности према непознатом сестрићу:

„ Јест слободно, млађано Бугарче!
Јест слободно, моје драго д'јете!
Јест слободно, мој рођени синко! „

Из пркоса, ината и велике љубави, у даљем току пјесме проналазимо снажан **мотив љубави према ближњем свом**, родбини, браћи. Умјесто срџбе и љутње, народна пјесма говори о разумијевању поступака главног јунака, цара Душана, који велики мора и да остане. Наиме, Војиновићи, да би заштитили име Душаново, да би породицу сачували и одбранили јој углед не дозвољавају, упркос схватању да су омаловажени, да Душанови сватови остану без подршке јуначке и да Латинима иду у походе сами, јер како се наводи у пјесми “ Латини су старе варалице“.

Драматизација радње у овој пјесми свакако добија епилог у начину доказивања честитости, оданости и људскости, коју крије личност великог јунака Милоша Војиновића, јер се тиме брани српство у цјелини. Да јунак нема цијену и не пита за мјесто и вријеме доказује у градацијском, епском

приповиједању народна пјесма „ Женидба Душанова“. Он пролази низ препрека да би доказао јунаштво и оданост честитом цару.

Војиновић прескаче препреке да докаже јунаштво:

„ ...Сједи, царе, пак пиј рујно вино,
Не брини се мојом кабаницом;
Ако буде срце у јунаку,
Кабаница неће ништа смести:
Којој овци своје руно смета,
онђе није ни овце ни руна!“

Војиновић треба да препозна дјевојку, он поново показује невјероватну народну мудрост, која је проткана кроз цијелу народну књижевност.

„...Не брини се царе господине!
Кад ја бијох у Шари Планини
код оваца дванаест хиљада,
за ноћ буде по триста јањаца;
ја сам свако по овци познаво:
Роксанду ћу по браћи познати“.

Мудрост је највећа при разговору Милошевом са дјевојкама када открива праву – Роксанду.

„ Која је ту Роксанда ђевојка,
нек савије скуте и рукаве,
нека купи бурме и прстење,
ситан бисер и драго камење;

ако ли се која друга маши,
вјера моја тако ми помогла,
осјећ' ћу јој руке до лаката!“
Кад то чуше три л'јепе ђевојке,
Обје крајње средњу погледаше,
а Роксанда у зелену траву;“

Ниједна мудра изрека народна није остала незапажена, а у народу их је било много. Она посљедња, која носи семантичку вриједност комплетног дјела је можда и најснажнија, јер је народ јасно поставио правила оданости тиме што је безусловно наплатио тест човјечности, љубави, повјерења и пријатељства кроз разне препреке, које у ствари и представљају нека животна мјерила вриједности и оданости до коначне спознаје да се братски, родбински односи огледају у крајњој поруци народног умовања у пјесми „ Женидба Душанова“, а то је мисао: *Тешко свуда своме без својега!*

О мотиву женидбе у народној пјесми писао је Владан Недић, из чијих навода сазнајемо да је написано пет варијанти „ Женидбе Душанове „ до 1815. године. У бугарштицама се, као јунак који савладава препреке на свадби, појављује „ Угрин Јанко војвода“. Према варијанти записаној у Ерлангенском рукопису, главна личност је Марко Краљевић. У пјесми Андрије Качића-Миошића 1759. године јунаково име се преображава у име – Секула. Важан моменат је јунаково облачење, из којег видимо да је јунак први пут овде обукао „*бугарске аљине*“ и пошао незван за сватовима да би помогао ујаку Сибињанин Јанку.

Најближа, пак, варијанта „ Женидби Душановој“ је пјесма из приморских рукописа, коју је издао Стојан Новаковић, а ради се највјероватније о варијанти из позног 18. вијека. Упечатљиво дјелује Милошев растанак са овчарима.

...Кад ти га је јунак разумио

Овчарим је младим говорио

„Чувате' ми мале биеле овце моје!

То ли би ми пигинула која

кунем вам се тврдом вјером мојом

бићу вас дреном тојагом.

докле ћу вас мрце учинити.“

О лику цара Душана Снежана Самарција каже сљедеће: „Епски лик цара Душана махом се одређује као негативан, што се објашњава на више начина, а најчешће као последица анатеме бечене на царство након осамостаљења српске цркве, уздигнуте у ранг патријарше (1346). Ипак, ако се пажљиво прочитају песме из Вукове збирке помаља и другачија могућност тумачења. Српски цар постаје трагично усамљен владар, окружен притворним дворанима, лицемерном властелом, злонамерном доглавницима и подмитљивим високим свештенством. У процепу између љубави према члановима породице и обавеза да дела непристрасно, цар Стјепан доноси увек погрешне, кобне одлуке, наседајући кривоклетницима. Према њему дужно поштовање не испољавају ни кум, ни племство, а владар који брине о својим поданицима, раји и слугама, сазнаће у књигама староставним да је последњи цар једне династије и да након њега земљом неће управљати потомци његове крви.“

ЛИТЕРАТУРА

Александар Соловјев, В. Мошин. Грчке повеље српских владара, Београд 1936.

Александар Соловјев, Одабрани споменици српског права (од XII до краја XV века), Београд 1926.

Божидар Ферјанчић — С. Ћирковић, Стефан Душан, краљ и цар 1331—1355, Београд 2005.

Википедија; слободна енциклопедија, интернет.

Војислав Ђурић, Антологија српских народних јуначких пјесама, 2001. година, Београд.

Историја српског народа I, Београд 1981.

Михаило Динић, Душанова царска титула у очима савременика, Зборник у част шесте стогодишњице Душановог законика, Београд 1951, 87—118.

Никола Радојчић. Законик цара Стефана Душана 1349. и 1354, Београд.

Раде Михаљчић, Прошлост и народно сећање, 1995. година, Београд.

Стојан Новаковић. Законски споменици српских држава средњег века, Београд 1912.

Народне пјесме, лирске, епске, лирско-епске, 1978. година, Сарајево.